

empta a iure nature vt imaginat apparen-
tia legis, sed fuit exempta a iure gentiū. ex
quo captiuitates et feruilitates emanāt. in
fra eodē ca. v. **D**ecimussertus defectus est
q̄ nō distinguitis inter habitū et sitū. **S**i
cut distinguit porretanus in libro sex pri-
cipioꝝ. Nam aliter cōsiderat maria vt ha-
bitatur in vestitu deaurato psalmo. cluū
et sic se habuit a principio sui. Aliter vt si-
tuata habens in manibꝫ vīstimenta vetu-
sta vt dicit falsa mathesis, quod nō signat
veterē hominē mariā induisse. sed euange-
licam paupertatē. **D**ecimussertim⁹ de-
fectus est q̄ nō distinguitis inter sup̄ficies
et medullā. Vel sensum in quo fit et sensus
quem facit. **A**t distinguit in ca. martino.
i. q. i. p. Hieronymū. Nam multa sunt sup̄-
ficies contra sacra scripturā expresse/ que ta-
men sunt catholica. et eorū opposita hereti-
ca. Notum enī est ecclesiā approbasse om-
nia dicta sanctorū. sed non vt sup̄ficialiter
sonāt. nec in omni sensu quē faciūt. **A**l-
timus defectus est q̄ nō distinguitis inter
causam totalē et causam partialem. sicut di-
cit auctor de causis p̄positione prima et cō-
mentator ibidē. Nam lex concupiscētie p̄pa-
gantū non est causa totalis vt peccatum
originale sit in carne vel in anima p̄pagate
prolis. Nec sequit hoc est p̄pagatum fm le-
gem concupiscētie. ergo in peccato origina-
li. **U**nde non sequit formaliter. tres pueri
sunt i camino ignis. ergo patiunt ab igne
ergo nec sequit formaliter. **A** propagat in
igne concupiscētie ergo patitur originale.
licet sequat de lege cōmuni. **M**aria autē
fuit concepta de lege p̄uinata spiritus san-
cti que prima cōcepta fuit hodie sancta in
suis originalibꝫ principijs fm Anselmū.
Hodie concepta est stella celi. hodie conce-
pta est palma virginū hodie concepta est
ianua celorū. **I**gitur triplex conceptio
marie videtur hodie celebranda. Nam ho-
die fuit concepta vt in suo originali prin-
cipio. **N**ec sequitur ibi affuit libido pro-
pagantū. ergo peccatū in prole propaga-
tur vt supra. **S**ecūdo fuit concepta in car-
ne mūdissima. **T**ertio in creatione et infu-
sione anime. **E**t d̄ istis hodie celebratur fe-
stum. **N**ec sequit. **N**ō fuit hodie illa vel il-
la p̄ceptio. ergo non debet hodie celebrari
nam ecclesia de p̄suetudine habet anticipa-
re vel postponere festa ex certis causis et rō-
nabilibꝫ. alias nō posset rationabiliter ce-

lebrari in die lune cum cadit in dominicā
q̄d est falsum. **I**tem alias nunq̄ celebran-
da esset octaua in qua cantat hodie sicut i
die. **I**tem tunc nō esset hodie celebranduz
festum p̄ceptionis p̄ sanctificatione. quia
quo tempore fuit sanctificata ignorat vt
dicit sanct⁹ thomas tertia p̄te sūme. **E**t
sic inquit theologia. patet q̄ rationes v̄re
nō sunt insolubiles. **T**unc rex de folio
suo p̄tulit litis sniam in bec verba Ansel-
mi in epistola cōceptionis virginis. **E**ru-
bescant omnes insensati. qui tantū diem.
tanta mysteria ac sacramēta. tenebris igno-
rantie excecati/ ideo respuunt celebrare/ q̄
viri et mulieris copulatio. in virginis p̄cep-
tione p̄sistit. **N**ō enī est verus amator vir-
ginis. qui respuit colere diē sue p̄ceptionis
Hec Anselm⁹. **C**ui⁹ virginis veros amatores
nos facere dignet dñs n̄r Iesus dei patris
et ipius virginis marie vnicus filius. qui
cum eodem deo patre. et spiritu sancto vi-
uit et regnat in secula seculorū. Amen.

Sermo de sancto

Bernardo/ editus a magistro **J**ohāne de
gerlon cancell. parisiē.

Alcite me floribꝫ. stipate me
malis. quia amore langueo.
Scriptū ē in epitaphio sp̄-
si et sp̄se q̄d ad exercitiū diui-
ni amoris p̄positū est. et ab il-
lo cui⁹ nūc sermonē habituri sum⁹ diuinis
verbis expositū. q̄d et nūc legit ecclesia i lau-
dez singularis sp̄se xp̄i virginis gloriose
Can. ij. c. **S**i nō capit amoris v̄ba fri-
gidū pecc⁹ vt scriptura loq̄t (amorese bern)
Si te eodē teste liguagū amoris n̄ amās
nō intelligit pl⁹ q̄ latin⁹ barbarū. q̄ pacto
spes erit d̄ algido. imo gelato pectore meo
q̄ amoris vnq̄ flāmantia v̄ba depromat.
q̄ eloquiū ei⁹ sit ignitū vehementer/ q̄ ver-
bū instar helie vt facula ardeat. **N**ecessari-
us ē igit ignis ille amoris quē dñs misit i
terrā volens vehementer accēdi. **N**ecessari⁹
dixerim tū vobis ad capiēdū verba amo-
ris. tū p̄cipue mibi ad illa capiēdū simul et
loquendū. **T**e v̄o beatissimū bern. esse
vnū ex p̄sortio ignitorū illoꝝ spiritūꝝ q̄s
seraphin scriptura noiat ego pia fide tenēs
obsecro iā et obsecro p̄ amorē tuū. q̄tin⁹ sū-
pro calculo ardētī de altari illi⁹ cui⁹ ignis
est in syon. et caminus in hierusalem/ qui
est non cupido falsus/ sed verus dilectōis
DB 4

Sermo factus de sancto

deus et ignis consumens est: tu labia mea tanges purges. Tu insuper pectora nostra omnia succedas ad amorem illum quo te olim lauguisse et arsisse feliciter te ducente infra docuimus. Exorabimus simul amatricem illam tuam et amatam deam. que quidem decantat. Ego mater pulcre dilectionis. Qui supplices presentam illud angelicum Ave gratia ple. **Fulcite me floribus. stipate me malis** quod amore languet. **Uox ista viri patris et fratres vox amantis est.** Amantis non qualiscumque amantis. sed eius quem vulgus loquitur. qui amat per amorem qui philocaptus est. **Cum vero inter anime passiones nulla vehementior sit quam amor** (ut ab experientia sumpsit **Cicero**) nulla insuper violentior. nulla rapacior. et que minus sinat animam esse sui iuris. **Non est extra sum faciens** ut ait **Dionysius**. **iii. de di. no** sicut amorem puerum et improbum nullum crimen excedit in vitio. sic amori casto et bono nulla virtus equat in precio. **Alioquin** quomodo statuisset egregius doctor **Aug.** ex aduerso duos amores bonum et malum esse quasi si totidem precipuos conditores et rectores duarum ciuitatum. unius diuine. alteri diabolicæ. nisi quod amor bonus inter virtutes. et malus inter vicia principant. **Proinde** uterque amor sua actione feruida languere hic quos possidet cogit. quasi aliter et aliter sicut amor hereticos manifestat in malo. et vox nostri thematis in bono. **Cum** aia sancta sponsa dei loquitur **Fulcite me floribus stipate me malis** quod amore languet. **Et** quod de amore pueris erit sancta pars nostri sermonis huius. si hora et vestra expectatio tulerit et hoc sub voce querula et lugubri christianitatis languore suum in membris pessimis ex hoc amore deploratis. **Primam** vero partem sibi vendicabit vox amantissimi et deo amantissimi **Bernardi**. tum ad sui laudem. tum ad nostri edificationem. **Introduce** itaque persona eius iam beata atque secreta. tanquam ipsum de amore suo in hoc mundo loquentem audiamus. **Ita enim** retere meditatatus sum doctrinam de amore. quatinus iocundior esset ad audiendum. facilius ad credendum. maiestate sua dignior. et inuidie habens minus ad imitandum. **Quis enim** sibi congruenti amoris magisterius usurpauerit. cuius facta omnia et scripta scintille sunt quodam ignee amoris. **Auertite** igitur paulisper metes a me et ipsum **Bernardum** non me loqui putate.

Fulcite me floribus castorum desideriorum: o beati amorosi omnes spiritus **Stipate me malis odoriferis/pulcrarum ordinarumque operationum.** quod amore languet. **Ecce** aia mea dum aduena ego sum in terra peregrinationis mee/circuibat et querebat quem amaret. **Neque enim** absque amore diu viuere oino poterat. **Cuius** stimulis. nescio quibus iam ab inscunte erate configebat. **Cuius** igne carpebatur. ut in has gemebunda suspiraret voces **Fulcite me** etc. **Obtuli** anime mee coram in prospectu per portas sensuum. **Celum** et terram et mare et omnia que in eis sunt pulcra et speciosa valde. **Pulcritudo** in formis corporis. ex ordine congruo partium. cum quadam coloris et lucis suauitate. pulcritudo in numeris sonoris et canoris. pulcritudo in tangibilibus. pulcritudo in gustabilibus. pulcritudo in odoriferis. que omnia convenienti proportionem sua intra mentem alliauit. **Et dixi** aie mee. ecce hec sunt amor tuus. **Fulci** te his floribus. stipa te his malis. **Et ne ultra plaxeris** quod amore languet. **Quid** refugis quid faciem obducis? **Refugiebat enim** (bene sensu) aspnabaturque monitus meos/cum his omnibus que induxerant intus ad eam per corporis mei sensus. **Ipsa** nimirum doctrinam alteri amoris susceperat. adhuc fere a cunabulis ab ancilla tua deus noster matre mea. in gremio ecclesie sancte tue et a spiritus tus facta tuo. **Qualis** hec doctrina erat: erat fides catholica. que mox ut excreui. mox ut gressus figere potui. duxit aiam meam ad fontem purissimum et serenum sancte tue ecclesie in qua primum ut vidit aia mea se et faciem suam velut in speculo quodam mundissimo/ipa repente sagittata est iaculis suauiter ardentibus/divine pulcritudinis dignitatis honestatis atque dilectionis. instar narcisci. de quo poetes fabulantur. **Ex illo** delere statuit aiam meam a corde suo omnem pulcritudinem rerum gestarum. **Omnem** cepit amorem alteri a tuo/dedignari. **Cepit** tedere quotidianam hanc formarum. hanc enim tantam de propria dignitate decore et nobilitate presumpserat fiduciam. **Tam** superba de amore (ut vulgi vox est) facta erat. ita ut nullum nisi omnipotentissimum sapientissimum ditissimum et pulcherrimum super omnia amare dignaret. magna sed bona superbia. **Quid** mihi et tibi ait o homo quod mihi et tibi ad pulcritudines istas reze materialium. **Quid** ad amorem earum quas equo nobiscum in facultate sua bruta habent. **Esto**

pulcra sint omnia. **E**sto speciosa et amena et digna diligi. Quamtu supeminet pulcritudo et decor illius qui fecit omnia? Si in vestigio. Si in umbra. Si in nutu quodam et odore/hec violentia inest ut se amari tanta importunitate tantaque rapacitate compellant/vbi tamen aculei graues sunt/vbi plus aloes quam mellis habet. **N**oli mirari se res ipsa a qua profluunt hec omnia/sua vi me trahit et dignitate me allicit. **I**n cuius amore tanta delectatio est. et cuius conuiuius non habet amaritudinem sed leticiam et gaudium. **I**ste est deus meus. cuius vultu nerata charitate ego sum. sibi me elegit. me totam habebat. sibi me dedit. **V**erum quod diu:heu tandem aberit. **E**t quousque usque quo vociferabor vim patiens et non exaudierit? **Q**uero cum misera nec inuenio. vultu nerauit me et abiit. **A**diuro vos filie hierusalem ut si inuenieritis dilectum meum/annuncietis ei quia amore languo. **E**t ita vere elanguit anima duobus modo assidue spirat ad deum suum. **E**ratque languor fortissimus. adeo ut macrescerem et macerescerem totus displicebat quicquid agebam. que quid videbam in seculo. **E**t ait ego ad animam meam. **V**erte anima mea adhuc rudis es in amore nec satis erudita. propterea forte non venit ad te dilectus tuus. **V**is introeamus scholam aliquam que doceat nos modum quo amandus est amicus tuus/deus noster. **N**am quod sine modo est: placere quomodo potest? **Q**uid si ad res alias viliore/ars addit et proficit. quanto minus rei hanc diuinitate et qua sola optime viuunt existimandum est artem non desesse? **A**nnuunt ipsa. **V**enit ergo non tam gressu corporis quam studio sedule inuestigationis/ad scholas varias. interrogavi de qualibet. **N**unquid non ars amoris doceret in ea. **R**esponsum accepi a singulis voce confusa et rauca. **D**ocemus amorem. **S**ed in veritate comperi dum pergerem ultra querere. quod non erat amor ille. ut est amor dei nostri. amor castus quem querebat anima mea. **I**n schola vna docebant homines amare. in illa voluptate. in alia mundana aliqua vanitate. **Q**uinetiam schola illa que videbatur honestius instituta/schola literatoria. schola scientiarum variarum/referebat ad cognitionem omnia. nihil ad amorem. **D**ocebant illic sedulo adolecentes et senes. cum iunioribus/de rebus querere. disputare. libros euoluere. ve-

rua falso acute discernere. **I**n his totum mergebat intellectus. sed affectus perculerat. perculsit. et affectione percul valde. et exul in terra deserta inuia et inaquosa. **I**n terra falsitatis a malicia habitantium passionum in ea. **I**n loco horrois et vaste solitudinis. extra terminos conuersationis illius de qua dictum est. **N**ostra conuersatio in celis. **I**lico retorsit pedes ego Bernardus ab his scholis. et aggravata est valde anima mea studiis earum. eo quod ita affectum suum vel deprauabant. vel intolerabili proorsus vanitate arduissimum relinquebant. **E**t dehinc ex inopetore altum trahens suspirium. **F**ilii inquit hominum usquequo graui corde ut quid sine affectione de affectibus iudicatis. ut quid loquimini sedule de dilectione sed non idiomate dilectionis/dum caretis dilectione illa/pro qua si dederit homo omnem substantiam suam/quasi pro nihilo despiciet eam. **Q**uanquam vbi docet illa? **D**ocetur dico non lingua propria affectuum. vbi reperitur? **Q**uis eius mihi scholam ostendet? **F**ulcite queso me floribus. castorum eloquiorum vos quicumque potestis. et potestis soli qui amatis. **S**tripate me malis ordinate charitatis quod amore languo. **S**ic lametabatur anima mea. sic languebat turgida amore/querens scholam/quo venientius eam in arte bene amandi et amore perscrutandi parcedi et agendi redderet instituta. **T**um e celo intonuit dominus voce grati ad aures suas introitus ut religionis scholam peterem? **C**redo quod magis ad illuminationem affectus quam eruditionem solam intellectus religio statuta est si recte manet instituta. **I**n qua rursus ab initio collocatur securius feruor amoris nouit quam in solitudine. ne tenera adhuc anima/offendat in illud maledictum. ve soli. quia cum ceciderit non habet subleuantem. **P**aravi conuestim animam. gerebam circiter vicesimum secundum annum. **A**nno domini. **D**c. xij. **E**t a constitutione domus Cistercij. xvi. dum cum sociis amplius triginta religionis schole me subdididi. **S**ed quilibet religioni et quo fine? **R**eligionem inopi austere regulari. non quales heu multas intueor corruptiores quam seculum. **C**orruptiores in comestationibus. in lasciuia morum. in effreni cuiuslibet discipline regularis abiectioe. vbi fere nihil de religione propter non me ficticiam aut propter vestem. et nescio quod forsancantica. nihil deuotionis plurimum tedi et veratationis habetia. **P**orro finis meum solus

Sermo factus de sancto

fuit amor dei: vt in me genit⁹ a gratia dei/
cito nasceret. et natus fieret viuax fortis et
feruidus. omnia potenter exuperans sua/
uisq; et sapiens. Nam religionē profitens
si quicq; aliud intendit/ aut cibū gloriā
vel opes quas sibi negabat seculū/ quidni
succellus turpes habeant/ ea quetam fedo
iniciata sunt principio. Sed ad me redeo
Dox vt religionis sc. olā introgressus
sum/ suscepit me in primis vt mos habet
locus nouitiorū: in quo cōuersatus aliq;
diu/ gradū proficiētū ascendi. Nemo ei
repente fit summus. Tandem promouen
te deo de virtute in virtute/ ad pfectiones
assumptus sum. Primo velut animalis
Secūdo vt rationalis. Tertio vt spiritua
lis. fm tres status studentis ad amorē dei:
quos transcripsi p epistolaz ad fratres de
monte dei. **C**onformiter etiam ad tres
diuini amoris gradus: quos notauit libel
lus meus de diligendo deū editus. **P**rim⁹
locus est schola discipline et conuersionis.
Alter schola sanctimonie et meditationis.
Tertius est schola solitudinis intime et cō
templationis. In primo verus amorosus
languet amore. Dehinc moritur amore. de
mum tertio viuūt amore. **Q**uonia par
turtio amoris fit cū dolore languido: hoc
est in riva passionū. Dehinc post eius par
turtionē mortificatis passionib; moritur
verus homo. sicut in parturtione **B**enia
min **R**achel. Tertio tandem amor natus
adolefcit et crescit: et ex illo anima viuūt euz
apostolo dicente. **Q**uio ego iam non ego:
viuūt vero in me xps. **I**n primo bellū?
In scdo inducie. **I**n tertio pax. **N**ihilomi
nus dum vita mortalis agit in amore hec
omnia pmutim insunt. bellū. inducie. pax
rursus bellū. rursus inducie. pax vicissim.
Nam confusa sunt hec omnia spes metus
meror. gaudiū. vix hora vel dimidia fit in
celo silentiū. **I**n hunc modum sub alia
metaphora et ardescit et crescit ignis diuī
ni amoris. **T**orret primo vehemēter cum
multo fumo carnaliū desiderior; et flāma
non nisi rara raptim emicat. dehinc flāma
rapacior exurgit ouoluta fumo fantasia
tum. licet ad postremum velut in carbone
suo niger. tranquillū ardet depuratus ab
omni fumositate tum passionū. tum fan
tasmatū. **H**oc vero ferreū et trāquillū di
lectionis incendiū. priusq; attingeret aīa
mea/ priusq; amorē conceptuz enīca esset.

quib; nō ego languorib; extenuatus sum
quib; nō vexatus dolorib;. Quoties ego
ad sanctos sanctasq; homines. quoties ad
patres et fratres meos simul in xpo degen
tes/ querulis vocib; planxi. **F**ulcite me flo
rib; sanctaz orationū vestraz. stipate me
malis exemploz vestroz quia amore lan
gueo. **C**ognitis est nimīū mos ei⁹. imo
more veterano vult hec infelix et suadet.
quid dico suadet? vi agit. vt prostituat des
corem suū. hec virguncula mea. hec adole
scuntula aīa mea. **A**trahit videlicet corru
ptores sordidissimos improbilissimosq; p
dones animaz incautaz. **N**ūquid nō ocu
lus predo nequā qui depdatus erat aīam
Dieremie? **T**actus preterea et gustus et lin
gua et aures/ heu q; violenti sunt seducto
res. **A**pprehēdit quilibet palliū aīe mee et
subdole blandiēs **D**ormi inquit mecum.
Reclamat aīa mea ore synderesis in quo nō
inuētus dolus. sed nec inueniri pōt. **R**elus
ctatur manib; pscientie **S**ecorsum vos ex
clamat. abite hinc in malā horā vestrā fal
lacissimi deceptores. **N**escitis forte qualis
ego sum. **E**go ne talis meīpam sub vestra
libidine pstituentā turpiter exponā. **E**go
ne ludibriū vobis ero risus et opprobriū?
Nō est ita cōsiliū. alias querite si quas in
ueneritis q; vestris credāt malefualis blan
dicijs **E**go vos respuo despicio et cōspuo
pbi de vob. **I**ta aīa mea ad illecebras car
nis. **E**go autē **B**ernardus/ ad meīpsum
frequētius istud inculcābā. **B**ernarde ad
quid venisti? **A**d quid venisti **B**ernarde?
Nimirū tu venisti ad amoris casti scholā?
in qua docearis amare deuz ex toto corde
ex tota aīa et ex tota fortitudine. **N**ihil er
go tibi cū carne. rixas eius perfer viriliter.
Silebit tandē. cū nunc grauitur molesta
sit atq; cū oblectamēto obsequet tibi. **S**
quid? **N**on tantūmō timores intus et rixae
sed foris pugne. **N**otū est quāta me impu
dentia bis mulieres infelices nudū aggress
se sunt. q; vt clamaui latrōes et socios exci
taui. **A**ltera vice/ vetulā hāc carnē meā/ qz
ex visu mliercule stimulabar me acri⁹ solū
to. ego demersi collo ten⁹ i aquā algidā vs
q; dū misere ad mortē obtorpuit. **T**ali
b⁹ aculeis i sui pcuritōe exagitat⁹ amor me
us/ sept⁹ i flebiles erupit euolat⁹ vagitusq;
Et ego multū flēs et amorē meū quasi la
chrymis iam balneās loquor cū apostolo
In infelix ego homo quis me liberabit de

corpore mortis huius gratia dei per ipsum christum dominum nostrum. Scio enim quod aliter continens esse non possit nisi deus det. dat autem exercitibus se et querentibus. propterea Fulcite me floribus orationum vel trahe o sancti sanctique omnes stipate me malis spiritualium charismatum quia amore languet. **T**alis fuit statim meus in schola perditionis. qua in re si nihil modo patior in gloria. copatior tamen tibi o quis quis es generosus adolescens bone indolis. quisquis egregio et casto/arte bene amandi novitius adhuc addiscis. Didici ex his que passus sum pugnam tuam sed fortiter age precor. Precor hanc veterem sordidam carnem tuam animosus evince. Ego me ipsum tibi prebeo in exemplum victorie. spemque coronam. Tu me sequere. tu exprobre crede. credis huiusmodi. pacatissimum afferet nisi victus fede succubas. Alioquin iugi miseria torqueris a cerrimoque peruritu/ etiam in senio/ dum a male suavis danielibusque titillationibus ab illecebris fouere sanareque te putabis. **U**erum super omnia te moneo placere adolescens et repetens iterum. iterumque monebo. caue tibi a perfortio neque adolescentium. vel viroque euniorum. sciens quoniam corruptum bonos mores/ perfabulationes pessime. quanto magis attentione operationesque. **M**ores. o scelera. imo o mortes. o scelera sceleratissima quoniam societas illa formidanda est de contagione pessima. quam naturali federe ac institutione mutuo decebat esse castam atque securam agente hec corruptela bestialium eorum que omnino potens nature deus/ si non respiciat male perdet. iuste quidem quia et ipsi quique neque phadissime perducunt quos servare institueret debuerat sic fidei sue traditos velut angelice puritatis innocuos. **U**erum tu adolescens inclite/ has pestes monstrificas/ non minus effugito/ que fame tue/ que castitatis tue/ imo que vite tue/ certissimos hostes. **O** si vim parauerint obnitere reclama palam eloquere palam ostendito veteris hanc beluam ignibus persequenda. clama mecum. latrones latrones. **D**enique in omni tua afflictione dum amore castum et diuinum parturis. ocium percul absit. **O**cia si re. Sit quoque refugium ad lectiones. ad ieiunium. ad orationes. Non enim vincit hoc demonium/ nisi in ieiunio et oratione. **D**ic in hac parturitione tua dic deo et omnibus eius ex intumescit precor: dijs anime tue Fulcite me floribus castimonie. stipate me malis puritatis san-

cte que amore languet. **T**ali languore torquebar. tali pompa rubebar pariendo amore dei iam conceptum. Quidni igitur languore hunc feruidum/ mors si aliqua sequeretur. Qualis mors? mors alterutrius ex hoc amore duplici. mors amoris aut carnalis aut spiritualis. **S**ed dicamus melius quod carnalem spiritualis amor stravit. calcavit ex animavit. De quo vere dictum est Fortis ut mors dilectio. **P**erpendo quomodo enecata est in me dilectio et delectatio quelibet corporalis. quando ad cibum ibam sicut ad tormentum. quando sagimine concreto incaute operposito/ versus diu super butyro. **Q**uando subinde ad ipsa luxurie blandimenta/ ego vel sola recordatione percutiebar horrore/ abominans ea tanquam saniem putrem fetidamque. **M**ortua igitur veterana carne mea felicitate morte. que vitam non abstulit sed mutavit quatinus renouaret sicut aquile iuuentus. **A**more dei pridem conceptus enixa est anima mea/ obstetricate penitentia cum suis sodalibus. **S**uccessit in secula schola/ meditatio sedula famulatrix. que nato amori/ lactantis ac gerule fungeret officio. **E**st itaque meditatio fortis vehemens atque perseverans mentis attentio ad aliquid inuestigandum. **N**one fortis ac vehemens attentio que potest mel sugere de petra. oleumque de saxo durissimo ad amoris sui nutrimentum. imo ad raptum facit. **E**st autem raptus vehemens occupatio virtutis superioris cum totali cessatione virtutum inferiorum aut saltem cum debilitatione notabili. **I**n hac meditatione iuxta alterum typum erar/ defuit ignis diuini amoris/ propheta dicere. **I**n meditatione mea exardescit ignis. **D**ocuit valido fletu assidue considerationis. stringente et uniete virtute totam ignis hanc. quatinus ex materia iam preparata et quasi desiccata ab humore grosso carnalitate/ flamma purior erumpat et emicet. **H**ec meditatio nonne mihi facta/ ab adolescentia familiaris exstitit quoniam frequenter ea que corporeos sensus circumstant/ me perlebat vel ignorare vel presus negligere. **T**estudo et fenestra celle nouicorum. et lacus lausane. et cella in tunc me et alia multa fide hinc faciunt quorum mihi perditio nulla erit. **H**ic mihi solitudo placet hic inter quere et fagos magistros et doctores meos/ gratior et crebrior illa peruersano meo illic ea omnia que fomentum prestant amori diuino/ colligebam. fugebam. dirigebam. aut iam collecta reuomens ruminabam. quorum

Sermo factus de sancto

odorem postmodū dedi scriptisq; reliqui
p̄sertim sup cantica. z in meditationibus.

Ego quippe mecū ipse et ad deum nūc
hoc nunc illo modo meditans fabulabar.
Quis ego sum dñe? Quis Rex vniuerse
creature vt digneris te amari a me? Quid
dico digneris. cū tuīpe terribiliter iubeas
vt amem te. z minaris eternas miseras si
nō amauiero te? Te quē amare fructus sū/
mus est. sūma nobilitas. suauitas incom/
prehensibilis est. iocundissimaq; dulcedo
Iubeas vt diligam te. Diligā te igit domi/
ne fortitudo mea. diligā nō q̄ amore meo
egeas. sed quia idipm vis z iubes. fiat qđ
vis. fiat qđ mandas. exurge domine in p̄/
cepto qđ mandasti. diligat te quicqđ i me
est. tota virtus mea. totū cor meū. tota ani/
ma mea. desideret teipm qui totus es desi/
derabilis. amem te totū. cui me totū nec se
mel debeo. Nam debeo quia nihil eram z
fecisti me. debeo quia perieram z reforma/
sti me millesies mortē meruerant peccata
mea. sed debeo millesies z amplius. qz mia/
tua magna est super me. z eruiisti millesies
animam ex inferno inferiori. etiaz anima
mea tepida et enomi digna. aīa arida ni/
mis in amore dei tui. anima ingrata bene/
ficijs eius. Appello te. respōde mihi. si q̄s/
piam amore tuo sic arderet/ vt omnia lar/
giret tibi gratis nōne diligeres euz? Quid
si vltra omnia sua donaret z seipm. nec so/
lum donaret/ sed insup pro te redimēdo a
morte/ mortē ipse durissimā vltro p̄ferret.
nō adeo obduruisti/ vt posses talē sic amā/
tem redamare. Atvero deus tuus ille talis
est. qui nō pusilla aliqua bona/ sed hoc ce/
lum hanc terraz hoc mare z omnia que in
eis sunt/ tibi cōtulit. sed z pprio filio suo n̄
pepercit inquit apostolus su. sed pro no/
bis omnib; tradidit illū. quāto magis nō
omnia etiā nobis cum ipō donauit? At
respondabit fortassis tua vel ingratitudo
vel auaricia. non mihi soli inquis ista do/
nata sunt. p̄pterea nō sunt amoris erga me
singularis indicium. Falleris anima mea
sciueris quia tibi multo copiosius benefi/
cium collatū est Itaq; finge tibi vnice hoc
celum z hanc terrā datas esse. deū insuper
pro te sola redimēda carnē z mortem susce/
pisse. nūquid solitariuz hoc munus grāde
malles esse q̄ cum multis? Nūquid homi/
nū omniū parentū z affiniū. nūquid etiaz
angeloz cōsortio/ velles nō gaudere? Nūq̄

quid eligeres munerū tuoꝝ nullos eē par/
ticipes? Nō ita sapi anima mea/ vt hoc sa/
pis. Cur ergo nō diligis diligentē te/ z ta/
lem z taliter diligentē. qui amari se z iubet
auctoritate z rogat caritate. aduersitate co/
git. allicit prosperitate? Qui vox illa con/
gruit/ si ad puruz reducat. dies noctesq;
me ames. ne desieris. me somnies. me expe/
ctes. de me cogites. me speres. de me oble/
ctes. mecuz tua sis. meus fac sis postremo
animus quando ego tuus. Talia olim
plura mecū meditabaryt columba. Nunc
ad vos mihi exhortationis sermo est/ qui
inter p̄ficiētes computandi estis. ad vos
quos edomita iam carne quātum satis est
ad meditando conuenit satagere. Toris
conatum neruis ad amorem dei nutrien/
dum augendum proficiendūq;. Non vos
abducat oro vel ignauia et vecordia vel
amor solius illustrandi intellectus. q̄ ne/
glectus sit affectus. quem sicut maxime res/
piciat virtus z meritum/ ita precipue colē/
dus est. Atvero dicetis. nos certe ad stu/
dendum positi sumus. nos ad scripturas.
intelligenduz. hec est nostra vocatio. Hoc
nec ego nec reprobo fratres. nihilominus
testimoniūz perhibebo vobis quale posu/
tum est in epistola mea ad fratres de mons/
te dei/ q̄ scripturas sacras nullus vnq̄ ple/
ne intelligit qui non affectus scribentium
inducit. Et quales affectus? virtutū qua/
rum regina z mater ipse est. Deniq; fm mē/
suram dilectionis/ consequitur magnitud/
do reuelationis diuinorum preceptorum
Nolo mihi credideritis nisi hoc insinuet
deus ipse dilectionis. dum apostolos di/
xit amicos. quia omnia quecumq; audiui
inquit a patre meo/ nota feci vobis. Nimi/
rum a natura opatū est q̄ secreta nostra oc/
cultamus hostib; amicis reuelamus Su/
per inimicos meos prudentē me fecisti in/
quit ille cui incerta z occulta sapientie sue
deus manifestauerat. Causam subdit me/
ditationē z amorē diuinorū preceptorum
Quis preterea negauerit q̄n amare sit
quoddā sentire quia amor insup quedam
spūalis existat p̄ceptio? Sentire vero co/
gnoscere est non minus q̄ videre. Et sepe
tanto ampli⁹ z certi⁹/ quāto tactus z gust⁹
ab obiectis suis perceptiori ac iocūdiori
actualitate mouent. Nonne mellis dulce/
do z ignis caliditas z odorū suauitas/ me/
lius gustu tactu z olfactu/ q̄ visu dinoscūf

Non aliter anima suum gustum habet suum tactum olfactum insup/ ex amore. Rursus si beatitudo hec debetur mundis cordeq ip si deum videbit. et hec mundicia nullo pacto melius/nunquam sincerius et efficacius fit quam p/ successionis amore/ se depuratum a actio/ nem/ ut maiorem amorem amplior/ consequatur cognitio necesse est. Porro ubi amor ibi oculus. ubi vero oculus ibi intentio. et ubi intenderis ingenium valet. quare ad vehementiore amore/ valentior/ effulgebit cognitio. Deinde virtus unita/ fortior/ est se ipsa dispersa. Erat ergo virtus cognoscitiva/ quanto in se collectior/ tanto fortior. Nihil aut plus quam amor unitatem hanc operatur. Plura sunt in hac sententia. nam quis nesciat et hac calefactione forti/ igne lucente erumpere. Ita ex amore cognitio generatur. Dicitis pretere fortissimis amore/ vos hunc deum quantum sufficit ad preceptum. Vellem etiam nos hunc deum quantum sufficit ad perfectum et perfectum. quoniam in via dei non progredi/ regredi est et magna plane iam imperfectio est/ et primum serui pigri/ nolletur esse perfectum. Certe/ cauere obsecro. dum mens remanet arida a pinguedine spiritus. dum suauitate diuini amoris destituta languescit/ ne tandem ipsa redeat ad consolantibus quasdam fedas et carnales indignas se. Verum quippe est/ animam absque consolatione diu stare non posse. quod si desit consolatio spiritualis que gustata desipit omnis caro et quam solus prestat amor dei. quis facile non agnoscat quam pravo lapsu et lubrico/ delectatio carnalis obreperet timenda est. Quis non errescat illam apostoli exprobrationem. Cum spiritu ceperitis carne consumamini. Profecto absque amore dei feruido/ nihil quid tuto venient sollicitate et misere huius obliuio vite. quoniam male vincitur delectatio carnalis/ delectatione sicut carnali. sed aliter potius. Solus amor dei/ clauus est qui clauum amoris impuri debet retinere. Et o fratres si vel tenuiter et in raptu quodam gustare donaret et videre/ quam suauis est dominus si fas esset exclamare ex affectu probato et ex pro/ sentiendo cum propheta. Quemadmodum quidam et vobis prent. quam magna multitudo dulcedinis tue domine quam abscondisti timentibus te. Cederet affirmo ariditatis istius in affectu/ cum eruditione quantumlibet intellectu. pueret animam tantum languisse. eam fuisse sic terram sine aqua deo. sine aqua sapientia hoc est sapide sapore se scie. Puderet et postremo primum non dum litteram alphabeti huius scie aff

fectualis didicisse. Itaque liberet exclamare cum vno ex magnis scrutatoribus/ sed non absque affectione. Vero te amaui pulchritudo tua/ antiqua et noua. Vero te amaui. Quod si liberaliori dono/ vehementioris exercitio/ datum/ esset amorem vestrum extendere/ ad illum quem tertio loco nominauimus amoris gradum/ ad amorem erraticum. et qui ad supermentales rapit excessus. profecto iam vos cum regina saba non haberetis/ ultra spiritum per magnitudinem vel deuotionis vel exultationis vel admirationis. Nam amor/ dum per contemplationis obsequium in tertia schola/ buculis trementi/ robur accepit. assumit. iungit et unit animam/ tanquam sponsam/ deo suo sponso. ut sint iam non duo sed unum spiritus. Et iam verius est anima in deo quem amat/ quam in corpore quod animat. nam ibi verius conseruatur. Ita anima que prius appellabatur turtur et columba/ per gemitum et meditationem/ quod vocatur amica et filia/ per subarrationem et adoptionem/ iam dicitur sponsa introducta in cubiculum regis ad fruendum cupitis amplexibus. Illic ipsa concipit et fit verbigena. gignit itaque verbum obambante sibi virtute altissimi. et in virginali vtero superioris portuuncule mentis sue/ que nominatur vel scintilla seu apex rationis vel ipsa synderesis. cuius integritas violari nec in demonibus potuit adeo iugiter virgo perseuerat. Berger aliquis querere quid est verbum gigni ab anima. Accipite sicut olim respondi quod sola hoc docet experientia non doctrina. unctio non lectio. Vis hanc manna absconditum que est agnoscere. Gustate et vide. primum gustare post videre. Ego igitur vos omnes in amore ammonitos/ velim/ ut ad hunc gradum nitamini ambulantes de schola contritionis et penitentiae. in schola meditationis et sanctimonie et tandem in schola solitudinis/ ita time flagitantes crebro deum et sanctos sanctasque omnes per verba anime hoc amore vulnerate. Fulcite me floribus. stipate me malis. quod amore languet. Decreta dicta sunt reuerendi patris et viri doctissimi de amore bono/ faciente civitatem dei in nobis. et hanc sub persona amorosi nostri deuoti Bernardi. tunc ad commonitionem nostram. tunc ad sui preconiis.

Debat subinde per altera christiana nitare/ introducere de suo lago/ relugentem quem furor filiorum/ tanta amantem quam amentem seu demetium/ suscitauit ad augetque. Vereor tamen ne post verba et gustum suauissimi amoris.

Sermo de sancto

vos tam insuavis materie cōturbaret acerbitas. Querulis quippe verbis / quid op^o est. vbi tantus factorū strepitus / tātus fragor / auditur / cōclamāte xpianitate tota qz amore languet? Amore quidem seuo et p^o uerso in membris suis. cuius amoris ad p^o cedētem tanta est q̄ta esse pōt disparilitas.

Primus vnit diuisos. iste conuictissios diuidit. primus nō querit q̄ sua sunt. Iste etiā aliēa diripit. vtrūqz cōmitat cōtritiō et meditatio. Sed cōtritiō et infelicitas hē infelic cōtritiō in vīs istius. meditatio qz iniquitatis in cubili suo. q̄ altare facit oī vīe nō bone et maliciā nō odire. Ac pinde nō in cōtemplatiōem cadit hec meditatio. sed tota in cōfusione versat. horrēdo scismate qd xpianitatē lacerauit.

Amor iste ad se ipm qm hoies seipos amātes vt sine fede. re sint / cōe est. qui qm ad seipm cōtrahitur se vel alios quō dilactaret? Vñ p̄terea ire p̄tētiōes rixē animositates cōtumeliē. vñ cōsuetudines babilonice. noli q̄rere causā alterā / p̄ter amorem sui. Sed accendit dominantibz aut passionibz / quid mali deesse quid adesse boni spabit?

Adde qz amor sui qz meditari nescit legem dei. sed vel nūmi vil cereris et bachi et veneris. null^o ad hec mala pellenda p̄z exitus. cōuoluāt se / re oīa tenebris. multi quoqz. qz nec ppriam nec alioz vocē intelligunt in hoc negotio turbido et ceco luctuosissimi scismaticis / tu multuan fin iurijs agūt. hostes a domesticis nō secernūt et qd deuenire solet pugnātibz i tenebris. Cuius rei p̄bet argumētū / epla q̄ d. am grandis nup edita. q̄ tota p̄bris. tota cōtumelijs scater. tota viciōsissimo p̄orū cōfutatiōis genere cōfundit.

Nūc igitur inter hec negotioz pōdera inter amorū huius vincula / speres amori dei / speres cōtēplatiōi locū esse. speres qz recogitent cum deuoto **S**er. a. illi qui tales sunt / dies anti / quos et annos eternos in mēte hēant. **P**ropterea desolata ē oīs terra. qz nemo est q̄ recogitet corde.

Postremo heu malorum oīm cumulus / iā maloz seminaria iacta sūt. **E**t hinc verendū est / ne seges infelicissima heresum radicibus pullulet et ineuulsibili ter occupet agros ecclesie. vt ipa iure nunc obsecret. **F**ulcite me floribz sacroz eloqui / orum nō defloratorum. **S**tripate me malis solidaz ordinatarūqz assertionū. q̄a / amore lāgueo.

At ne q̄siueritis qd lāguet. **S**aput languet. pectus languet. ventrē lā /

guet. quid partes enumero. a planta pedis vsqz ad verticem vix ē i eo sanitas. **E**t q̄s p̄ssima sint q̄ patit. deteriora tū nisi misereatur ex alto sp̄s eius et amator suus expa / uescat.

Verum omittamus talia. forsan digit^o deus hic. et necesse est vt veniat scā / dala. **P**ropterea saluberrimū est cōsiliū vt saluet vnusquisqz aiām suā. **E**t vt pauli sper ad priora redeam^o. amor dei ille / est q̄ nos saluare pōt. q̄ nos in oībz cōsolari pōt.

Beat^o **B**ern. rei hui^o manifestū est argumētū. qui aūcedēs amore hoc vallatus / inter media scismata securus incessit. **S**ed p̄fecto rara est nūctalis auis i terris. pauci admodū qui amorē istū dei / ad tale robur p̄duxerunt.

Cōsideranti autē mibi in ea q̄ p accidens et velut ab extrinseco inuērit sanctū n̄m / ad amorem istū capescendū.

Reperio illa esse quatuor inter cetera. que sunt / m̄ris deuotio. apta cōplexio. debita educatione. et solitudinis affectio.

Drem scimus ex legēda erga liberos suos miro religionis affectu fuisse deditā. **E**t p peccato matris restituit filio bonū. **A**cc. ij. q̄to am / plius p merito.

Et hic sūmo doctrinā mo / ralem qz p̄dicatores ad pp̄m / maxime debent ammonere m̄res vt liberos suos a puero p se nutriat et instituat ad religionis amorem et cultum. qm ipibz n̄ris p̄chdolor horribilis est defect^o in regimie infantium et pueroz.

Nā quasi cū ipō lacte bibūt salnem oīm pctoz verbis et exēplis. **A**t rctō res scholarū debēt similiter eis esse p m̄ris bus exēplo apli. i. ad **T**hef. ij. **D**ebet eē maxima sollicitudo apud eos vt sui pueri bonis moribz adornent. qz si nō curāt (qd omne flagitiū superat) si eos deprauāt / ipsi tot moribz digni sūt. q̄t eoz scholares moribz depereūt.

Scōm iuuamē fuit apta cōplexio. nā et delicata erat. et suauitate q̄ dā mollis et pia. **E**t primo habuit qz eēt meditatiuus. ac pinde p̄pter minores immerisionem aie in corpus ad raptus et extases apta. **E**t scōo habuit faciliore deuotionem et cōpūctiōem. sicut e contra de corde duro dicit qz male rē. qz diabolicā obstinatiōem imitatur. **E**t ista radice dicit serus femineus deuotus.

Tertium debita educatio a matre. dohinc in religiōis austeritate. **C**ōstat enī qz abstinētia et sobrietas / p̄parant aiām ad sp̄alia facilius cōtemplanda. exēplo triū pueroz.

Quartū iuuamē fuit solitudinis affectio. **I**taqz credi nō pōt / q̄tū

nocent cōfabulationes inter hoies dñi etiā nociue nō putauit. Hinc dictū est q̄ amici sunt fures t̄pis. Primū aut̄ argumentum mētis cōposite est posse in vno loco cōsistere z secū morari. vt Bern. z ante eū Sene. docuerūt. Deniq; dici pōt oīa ista quatuor iuuisse de p̄ accidens Bernardū vt p̄ pheta et miraculoꝝ esset opator. inter que ego p̄cipua illa deputo / q̄ egit in cōuersiōe illoꝝ q̄ etiā cōueri toto nisi fugiebant. Sed hora finē flagitat. z nos flagitemus vt finē beatū obtinere sic languendo hic p̄ amorem diuinū possimus / q̄ in futuro se / cura tranquillitate in illo collocemur. p̄stā te dño nostro Jesu christo.

Sermo factus parisijs p̄ eūdem doctorem in die sancti Ludouici francoꝝ regis.

Considerate lilia agri quō crescunt. Math. vi. Lu. xij. et i euāgelio hodierno. Ad irrigandū lilia candida pioꝝ z castoꝝ studioꝝ in agro mentis nr̄e / q̄tenus det in crementū x̄ps / cōuertamus aciē nostre cōsideratiōis ad illud liliū cōuallū ex q̄ ides x̄pus pd̄ijt q̄ est flos z pascitur inter lilia. Postulemus vt a torrete fluentoꝝ serene gratie / illabat in nos frames aquarū salutarū. purificans viuificās z fecūdans sterilitatem aie nostre. Qd̄ vt fiat nequaquāmittendū est salutiferū illud aue. qd̄ aue (si veterū narrationi credit) olim litteris aureis inscriptū fuisse reptū est in lilijs / ab ore cuiusdā sepulci / miraculoso ortu germinās tibi. qd̄ p̄terea allatū est desup p̄ os angeli / cū z nos illud pia deuotiōe recolamus dicētes. Aue gratia plena zc. Considerate zc. R. S. et doctissimi / ac sapiētes viri / cōsiderati mibi qd̄ nūc de ip̄a cōsideratiōe loquēdā est. tū ad cōmonitiōm nostrā. tū ad glorioꝝissimi regis nostri Ludouici p̄coniū. dignū duri ip̄am cōsideratiōis utilitatem nō meis sed beati Bernardi verbis exprimere. Cui nanq; alteri magis assentire q̄ illi cōueniet. q̄ supra multos hac virtute pollebat. et a q̄ sup hac re nō mediocri libere editus est. Aut ergo. xv. pre. de cōsideratiōe ad Eugeniū papā. Et primū qd̄ ip̄sum fontē suū. i. mentē de q̄ orit / pacificat consilio. deind̄ regit affectus. dirigit act⁹: corrigit excessus. cōponit mores vitam honestat et ornat. Postremo diuinarum pari

ter et humanoꝝ rerū sciam cōfert. Et post multa b̄mōi / cōsequenter ostendit quo pacto ip̄a cōsideratiō / mater est quatuor virtutum cardinaliū. Deinde nr̄m cōsideratiōem circa que et qualia debeam⁹ exercere salubri pfundaq; declaratiōe p̄tractat.

Hinc videte queso q̄ latam nobis mīstrat loquendi materiā thēma nostrū qd̄ p̄mittitur / cōsiderate. Restrictius atq; tradī vide tur / dū dictū nō est solū cōsiderate. sed cōsiderate lilia agri quō crescūt. Placet aut̄ vt sermo noster hoc mō loquēdi euangelico coartetur de cōsideratiōe lilioꝝ agri quō mō crescūt. si tū ynā prius de ip̄a cōsideratiōe cōsideratiōem elicuero ad laudem regis nostri.

Est aut̄ ista cōsideratiō serenissimus Rex ludouic⁹ plurimū suo tpe re cōsideratiuus fuit. Hoc ita vel sentire vlt̄ dicere / certa merō cōpellit. Pollebat q̄dez rex noster ceteris p̄tutib; cū aut̄ sint cōne / se veluti sorores germane in chorea plcer / rima. versis mutuo vultib; et ip̄a cōsideratiō nō solū virtus est. sed directrix aurigaq; virtutū qua sublata virtus quelibet vitū est. p̄spicua ē cōsideratiō. P̄terea nonne p̄fitetur ecclesia regem nostrū digne scē q; p̄ncipatū fuisse. Neminē vero magis q̄ ip̄m p̄ncipē decet cōsideratiō. que singularis quedā est mater prudētie. Dec est p̄hi snia. ic. politi. Hoc in omni arte p̄facile est animaduertere. nam a rectorib; et architectis in omni arte si cōsideratiōem tollis / quid in restiq; sit utilitatis nescit. Pul cram subinde z p̄posito cōgruam narratiōem infert Macrobi⁹ in saturnalib; sub hac quidē snia. qz verba nō teneo. Fuit in theatrico spectaculo romeynus histrio vel minus qui p̄ gestus (vt solebāt) studebat ef fingere z rep̄ntare p̄sonam p̄ncipis. Ex clamauit alter histrio ip̄m deficere a p̄prietate rep̄ntatoris. Appellat igitur a populo vt istius errorē corrigeret. Paruit. Constituit se quoq; velut hoīem meditabūdū et vehementer cōsideratiū. signans ex hoc nihil magis decere p̄ncipē q̄ q̄ esset cōsideratiuus. Et videte si nō eādē sniam in sacris litteris cōsideramus Ille rex salomon p̄dicauit dicēs. Prouerb. xx. Rex qui sedet in folio iudicij. Intelligite. nō in mēsa. nō in comesatiōibus et cubilibus. neq; discurrens euagatiōe petulanti dissipat oē malū intuitu suo. Et quid intuitus regis hic aliud dat intelligi / q̄ acutam agendoꝝ

Sermo factus in die

considerationem? **Et** Isa. xxxij. Princeps que digna cogitabit. i. considerabit. et ipse super duces stabit. Propterea terre maledictio **Ecce**. r. cuius rex est puer et principes mæ comedunt. cur ita (nisi quod pueritia et maturitativa comestio) ad litteram aduersant considerationi? **Cur** subinde celebrata tullio memorabile id dictum Scipionis. **Nunc** minus solus quæ cum solus? **Certe** quod princeps decet maxime secreta interdum silencia et secessus a turbis querere ut solus consideret totum reipublice statum. et solus absque arbitro ponat animi mentis oculos seipsum et curas omnes agendorum solertius et fidelius quanto secretum diu dicit. quam affirmante vno ex eisdem Scipionibus (Et refert Valerius li. vij. Nec silet seneca) tum in omnibus tum presertim in principio hec turpis et non admittenda excusatio est dicitur. **Non** putauit. **Adeo** nihil absque consideratione agendum estimauit esse quin futura caute provideat. **Hec** obseruabat inclitum ille scipio africanus minor qui quod die nihil aggressus diebat agendorum quousque diluculo solis capitolio diu resedisset. quod factum est ut omnia ei prospere et sine estimationem tunc romanorum diuine succederet. **Sic** Aneas apud Virgilium **Sic** apud Terentium comicus senex singula prouidisse sibimet memozant. **Denique** si quis reuoluat historias actaque regnorum putato recognoscet omnes pene regnorum subuersiones per clades bellorum frequenter ex consideratione quam alii de processisse. dum vix non satis explorat hostilis machinatio. dum eorum stratagemata vel insidie non caute circumspiciantur. dum ruit princeps improuidam acies velut bestie in laqueos et in omne prorsus periculum. **Hoc** titus liuius. hoc vegetius de remilitari. hoc fronton in stratagematibus et alij historiographorum palam tradiderunt. et nostra tempestate nimis expertum est. **Et** animaduertite procor si forsitan hoc attendebat Hieremias. **Hiere**. xij. dum lamentatur dicens. **Desolatione** desolata est ois terra. **Et** tanquam ab eo quereret ratio. subiunxit. quod nemo est qui cogitet corde. i. consideret de subuersione ipsa. **Demum** futura hierusalẽ flens saluator. et per causa principia sue desolationis exprobrauit inconsiderationem quod si cognouisses et tu. inquit **Au. ix.** **Optime** et diuine hec filia animo retinens considerationis gloriosissime rex Ludovice. atque studuisti ut te et regnum tuum per virtutem considerationis regeres. et esset tanquam alter argus circumculus. velut etiam

Janus qui partem spectat vtriusque. et sic alia illa prophetica que in circuitu erat plena oculis **Ezech. i.** Denique tanquam tibi tuusque filibus audires dominum assidua exhortatione pronuntiantem primum thematis verbum. **Considerate** **Et** vtrinam in hac calamitate nostra non solum terreni principes sed ipsi precipue ecclesiastici qui regere presunt ecclesie hoc modo considerarent. hoc modo saperet et intelligeret ac nouissima prouiderent. potius quam turpi defidia aut turpioribus curarum terrenarum occupationibus incipati ambularent in usque post prauitatem cordis sui. quasi post catenam qua circumstrictus trahitur. non ita res omnes feda labefactione corruerent. non ita miseris et luctuosus modis omne diuinum et humanum nefas infaustum confunderet. **Non** postremo viri considerationi vel cordati qui vel soli vel precipue ipsi dicendi sunt homines veteres ratione non inquam spernent aut iriderent per fastidiosis a talibus vanissimis hominibus. imo iam non hominibus sed monstris et portentis nubilide homines retinent propter exteriorum corporis effigiem retinentibus. **Ita** est non mentior neque multo sentias. tales nihil de homine retinent propter exteriorum formam corporis. que pegrinis adhuc indumentis deformata. cum intus vere beluina et diabolica sint omnia. **Quoniam** alij porcum viuunt. alij canem. alij leonem aut aliquam ex bestiis absque humana consideratione. **Sed** querelam hanc solitam linquentes (qua etiam de eis que ab istis consideranda essent scripsit diffuse **Sern.** vbi supra) videamus si forte beatissimus rex Ludovicus quidam specialiori modo super alios reges et principes traducere poterat ad sui considerationem non vnicam thematis particulam primam sed ipsum thema integrum cum dictum est. **Considerate** lilia a gri r. **Verum** priusquam vltra progrediar incidit vnum dicere quod ex consideratione magna vel prorsus malivola gestum est. **Hec** (sicut accepi) affixe sunt scedule plurime. que propter morem maiorum nostrorum publicarent sermonem istum. **Et** que admodum de Rufino conuerit beatus Hiero. tales vident me aut potius onera re laudibus propriis. sed ex modo faciendi presunt infamations et honorifice contumelie. **Constat** quod a zelantibus vel collegiis istud venerabile vel me vel vtriusque processerunt he scedule. **Sed** refert que zelo. **Nam** si bonus fuit plane tantum non sine sciam et consciam. **Si** malignus et liuidus. certe non sine charitatem. **Ignoscendum** est igitur vel in iheraudire vel contentendum

vel orandum. Hanc veritatem quaz testor hoc zelo loquor suplico psuasam habeo te me impulsore aut suasore aut conscio/tales scedulas nullo modo factas fuisse. Ad dum enim deo miserante sic desipio vt imitari velim tam publice/militem gloriosum illū Thrafonem comicum/pdicantē lan/ des suas tanq̄ adulator et biraldus sui p̄suis. et velut cuculus qui non nisi se cantat. Et quanq̄ valde imparsum aplo. vsurpota humili fiducia verbum suum in bac pte. nō indigemus litteris cōmendatiōis apud vos. **S**ec nec plapsus sum in illō ab Esopi fabulis sumptum improperū. **O**mnes accurrere ranc. mons parturiet magn⁹ nascetur ridiculus mus. **H**ec ex incidēti. Nunc ad rem redeo vbi de ipa consideratione lilior agri particularius loquēdū est. Et primitus cōsiderandum occurritq̄ habet hoc p̄riū scripture diuine insignis ybertas. vt verba ei⁹ singula mysteria sint q̄stuncunq̄ videantur humilia. Res insuper loquuntur in ea et docent mores et virtutes. docent charitatem tropologice seu moraliter. docēt fidem allegorice. docent spem angogice. Ita est scriptura sacra lingua vna et mlti plex. breuis et latissima quē admodum et a diuino Bartholomeo allegat hierarcha Dion. et velut speculum cōcauum. in quo varie relucēt facies. Et rur sus manna in quo sapor omnis recondit⁹ inuenitur. **P**ropterea non puum existimandū esse putauit inclitus rex noster. q̄ mittit nos xp̄us ad considerandum lilia agri quomō crescunt. p̄sertim qz sumebat in signe suū ex lilijis more arauoz suoz. istar etiam veterum illoz quoz meminit phō in politicis. qui ornatū sumebant ex lilijis fm victorias. Est itaq̄ natura nobis insitum vt q̄ sunt familiaria et nobis insignia ea tum libentius tum frequētius cōsideremus. et ad hoz inspectiōem facilior ē animi nostri formatio. Lilioz igitur consideratio generabat in rege nostro doctrinam multiplicem. qua nutrietur ad fidem spem et charitatem ceterasq̄ virtutes. **A**d fidem quidem. dum inuisibilia dei p̄ ea que facta sunt in lilijis pulcerremis intellecta insperat ex numero pondere et mēsurā. ex specie mō et ordine. **N**ā si pulcra. si decora. si speciosa sunt lilia. sicut et valde pulcra sunt q̄sto pulcior speciosior et mirabilior est ille qui fecit ea. **A**d sp̄ deinceps assurrexit:

dum cōsiderauit ea crescere que nō laborāt neq̄ nent et que diuina prudentia sic vestit vt Salomon in omni gloria sua nō fuerit opertus sicut vnū ex istis. **S**i ergo putar/guit xp̄us fenum agri qd̄ hodie est et cras i clibanū mittitur deus sic vestit: q̄sto pluz est homo modice fidei. vt de diuina puidētia non diffidat. sed iacet curam suam et cogitatū in dño et ip̄e euz enutriet. **A**d charitatem deniq̄ accensus est rex noster dum cōsiderādo p̄spexit q̄ pacto de⁹ vsq̄ ad oblectationes varias dilexerit hoīem. et p̄pter eum etiam liliū ne dicam tot res mire pulcritudinis decoris et virtutis formauerit. nec p̄pter vnum hominem ista minus fecit quia euz multis fecit. put est deductio apd̄ Hugonem in suo de arra sponse. **Q**uid autem si ternariū lilioz in suo scuto regio et diuino rex noster ad mores rezoquere considerando volebat. **V**idebat enī qualiter lilioz fulgurat color aureus in campo azurro velut in ethere purissimo et serenissimo. **E**t nonne poterat p̄ ternariū hoc liliorum/considerate. vl̄ tres virtutes p̄noiatas. fidem spem charitatem in anīa iusti cēlica. aureo fulgore micantes. vel ipam attēdebat a qua originant. beatissimam trinitatem. in quo/velut intellectuali scuto triangulari p̄ circūincessionez cōphēdenter positam. vel tres anime vires speculabat. concupiscibilem irascibilez rationale. **A**ut si iustius est accipere tres partes imagines memoriam. intelligentiam. et voluntatem. **A**ut deniq̄ appropriatius regie maiestati tria lilia in scuto tres status in suo regno cōsiderare fas habuit idem rex noster. statum dico militantiū. statum cōsulentū. statum laborantiū. **N**i siquidem status et si in omni policia reperiri habeant vel medio criter instituta. vsurpat tamen sibi regnum francie colorem ethereum ob singularem religionis cultum. **C**olorez vero aureū triplici illi statui contulit excellentia meritozuz in vtroq̄. **N**am vbi queso viguit vsq̄ terrarum vel in militibus strennuitas potentior. vel in cōsulibz et clericis sapientia diuini. vel in laborantibus et subditis obedientia p̄pensior. **I**ta vt nihil errauerit q̄ regnum francie dixerit in orbe positum esse/velut hortū et agrum quenddm voluptat⁹ amenissimū. ethereo splendore nitentem. fecūdum quoq̄ lilijis hoc est populis / aurea dignitate fulgentibz. quē hortū irigat

Homilium factus in die

fons ille purissimus et fluvius niveis argenteus undis. universitas piscium. in quatuor facultatum flumina conditus. quibus irrigat omnis terra. **A**gnoscat ut opinor doctissimi et sapientes quate patrem considerationem rex noster habuit et inspectionem priorum insigniorum et dum rememorabat ex his verborum christi que dicuntur. **C**onsiderate etc. **E**t potuit quidem amplius ex consideratione liliorum et eorum crescendi modo/aniaduenter pius rex nisi tria esse necessaria ad debitum populi totius augmentum/tanquam ad clementium vivendum liliorum. Nam si non est homo liliu non dixerit propheta. **I**ustus germinabit sicut liliu. **D**ec tria sunt que lilia ut crescant exigunt. **R**os. **R**os supne benedictionis. **H**umor. **H**umor terrene sustentationis. **C**lausura. **C**lausura iuste preceptionis. **A**bsque rore enim et ethere libero/floccida sunt lilia et decoloria. sic absque divina gratia que est pluvia voluntaria quam segregat deus hereditati sue et absque superno afflatu vel aspectu populus omnis interiorum corabescit. Porro arescit lilia si deficit humor bonus in radice. et populus non subsistit sed arescit si sibi deficit sustentatio in corde. **D**emum lilia si non claudantur sepium aut muris/depascuntur et conculantur ea omnes bestie agri. et populi si non iustis legibus et obedientie muro claudantur ipsi celeriter hostibus inuasi depereunt. siue hostes intelligas spirituales que sunt mundus caro demonia. siue materiales et visibiles qui sunt ipsi homines submissis. nam nullum est animal maliter magis inimicum. **D**ec consideraisti rex gloriosissime et vivendum liliorum agricola egregie Ludovice. **C**onsiderasti inquam ut nosces quomodo lilia rationabilia/agri tui regni/crescerent dum vivebas in carne et nunc (ut pius nobis credere est) tuis interuentibus considerare non cessas dum regnas in ethere. **C**onsiderasti nempe ut eis non deesset ros et aspectus celi liber. dum in eis sancte religionis cultum preserveras. **C**onsiderasti ut non deficeret humor in corde velut in terra fixa radice dum eos temporaliter sustentasti. **C**onsiderasti postremo ne dissiparetur maceria vel clausura iuste preceptionis dum congruis legibus atque iudiciis/eos communiuisti. ita ut fuerint populi tui instar liliorum irrigati deorsum/irrigati deorsum et preceptis que versum. **E**t poteram doctissimi et sapientes viri/poteram ista latius deducere ex eiusdem regis celebri chronica si vacaret. et non essetis onerandi notissimis. nam quis ne-

sciat eum fuisse in cultu religionis catholice conservando christianissimum? Quin et hereticorum extirpator fuit vehemens. et bis feruentissimo zelo successus/impios infideles barbaros persecutus est. et ad augmentum divini cultus/multa monasteria construxit plima repavit. **E**terum negari non potest eum de corporali sustentatione subditorum curiosum fuisse/ quoniam ipsis etiam pauperibus inopibus et egenis intra et extra regnum suum/ tanta pietatis affectione et sollicitudine providebat eos personaliter mira pius humilitate visitans pascens et fovens. **Q**uid amplius dicam de clausura liliorum suorum per iustam legum preceptionem? **I**pe enim legibus bene conditis. circumcirca populum suum/ providens ne frangerentur ab eis quaedam insuper addidit ut de prohibitione duellorum et punitione blasphemantium et forsitan plures adiunxisset si non dicitur sibi consideratio sua/multitudine consulum legum et statutorum non tam preteregeat quam aliqui subvertere gentem cui servanda mandata. **E**xemplum in proposito **A**ceruus lapidum aut sepes spinarum pretergunt et circumdant lilia. **D**um si iusto amplius excreverint spinas vel lapides. lacerant lilia. aut ab aeris libero haustu prohibent. **N**on secus est de multitudinem traditionum humanarum. notari ex coactione. **A**d hoc spectat illud **D**at. xv **I**rritum fecistis mandatum dei propter traditiones vestras etc. **T**alibus modis studuit optimus et solertissimus agricola noster regius beatus Ludovicus considerare lilia agri. id est populos regni quomodo crescerent dum haberent rorem supernum. humorem terrenum. et septum munitissimum. **P**rimum de benedictione celi. secundum de benedictione terre: tertium de institutione discipline. **V**ellemus ita considerare omnes. lilia agri nostri quomodo crescerent. nemo quippe est qui non agrum habeat cure sue commissum. de quo sapiens admonet nos **P**roverbia. xlii. **D**iligenter autem exerce agrum tuum. alioquin audi ab eo ibidem quod mali subsecuturi sit. **P**er agrum viri pigri transiit. et ecce totum replerunt vitice. opere ruerunt faciem eius spine. et maceria lapidum destructa erat. **F**rustra querent ergo in agro tali lilia crescenda. ubi deest solers consideratio et divina ignorantia ea non consideras que premiisimus. **N**am propter abundantiam noxam humoris totum replent vitice mordacitatis et curatissimis luxurie propter effectum non sereni roris operiunt faciem eius spine. **E**t quia maceria lapidum destructa est per indisciplinam dissolutionem conculant totam sativam et germina vitilia

omnes bestie agri. et singularis inobediē-
 tie superbe ferus/depascit ea. **A**ger iste si
 querit qualis et q̄s sit. apte r̄ndet hō. s. mi-
 nor mūdus. **M**ath. xij. Idem ip̄e hō est
 agricola sub agricola sup̄mo cōstitutus. **D**e
 quo **M**ath. xij. et **Joh.** xv. Porro totidē
 abū dare lilij̄s debet ager talis. q̄t virtutibz
 iubet insigniri. **N**ōne pulcherrimū lilij̄ ca-
 stitas. pulchrū sobrietas. pulchrū iusticia. pl̄-
 crū et formosum sapia. modestia fides. zita
 de relijs virtutibz floriferis. q̄bz redolet a-
 ger aie velut odor agri pleni. cui benedixit
 dñs. **Beñ.** xrv. **S**ed credite nō puo aut
 gratis possidet ager/talibz lilij̄s decoratus
Emitur certe laboribz q̄plūmis et studioso
 colendi exercitio. sicut in figura fortis mu-
 lieris dicit **P**rouerb. vl. **C**ōsideraui ager
 et emit illū. **E**t qm̄ nemo repente fit sūm?
 sed cū t̄p̄is cursu et etat̄ iucremēto/ crescūt
 altius ip̄a virtutū lilia. quēadmodū disti-
 ctio formosa significat q̄ quosdā ponit in-
 cipiētes quosdā p̄ficientes. alios p̄fectos.
Cōsideremus eadē lilia quo nature mō
 crescūt a primeuo sui germine ad medium
 robur stipitis. vsqz ad floris fructusqz ma-
 turitatē. **H**oc cōsiderantes. x̄po obedim?
 sermonē aptabimus auditoribz. **S**ūt q̄p̄-
 pe in hoc cetu venerādo hoies sub etat̄ di-
 stinctiōe triplici. sub germināte adolescen-
 tia. sub virenti iuuentute. sub matura fructu-
 osaqz senectute. **I**n q̄bz pari typo virtutū
 lilia succrescere debere demōstremus. **A**lia
 enīz virtus in fortitudine et efficacia decet
 maturū senem. alia virilē iuuenē. alia tene-
 rū adolescentē. **F**alloz si n̄ hoc signauit **A**-
 postolus **C**ū essem inq̄t puulus loq̄bar vt
 puulus rē. **C**ū autem factus sum senex e-
 uacuauī rē. i. **L**oz. xij. **I**dē notauit **P**ra-
 poetas instituens et etates describēs. hoc
 mō p̄ns cetus est velut ager ille. in q̄ erant
 tres ordines ouīū accubātes iuxta puteū.
Beñ. xxv. **P**uteus locus est vñ baurit aq̄
 scie et salutaris sapie. **T**res ordines ouīū/
 tres accipimus ordines studentū simpli-
 cium. **C**ōsiderandū vero est q̄ etsi i om-
 ni etate necesse sit p̄tutū lilij̄ vt crescāt mi-
 nistrare triplet antidotū qd̄ p̄dicim?. **R**o-
 rem scz hūorē et clausurā. nihilominus ap-
 propriatori breuitate nō oīa oibz/ sed stu-
 gula singulis dispartiri curabim?. **E**t stantes
 in terminis nr̄is/ ne dissoluta fluctuemus
 euagatiōe/ dicemus q̄ clausura discipline
 p̄cipua necessaria est in agro adolescentūz

teneroz q̄ ad incipiētes. humor pur?
 ficiens. aer in agro viriliū iuuenū quo ad
 p̄ficiētes. **R**os sup̄nus et aspectus cel̄ lib̄
 decet maxime in agro maturoz q̄ ad perfe-
 ctos. **E**t plane si vellemus. nō operosuz
 erat adaptiōes has ad alia deducere p̄serti
 ad statū triplicē p̄fatū regni francoz q̄ con-
 sistere ponit in laborātibz subditis. et incli-
 tis militibz et in clericis atqz cōsuisibz. **V**ez
 hec reliq̄ oīa cōphēdere q̄ dici se offerunt
 q̄s sermo sufficeret. **P**ostpositis q̄ ceteris q̄
 dicere vel ad laudē gliosissimi regis nostri
 copiosissime/ vel ad edificatiōem nr̄az abū-
 dātissime/ p̄sideratio p̄funda nr̄i themat̄
 ingerebat. sub triplici orōe cōcludat sermo
 noster. **P**ria orō ad incipiētes. sc̄da ad p̄fi-
 cientes. tertia ad p̄fectos.

Prima oratio

Ad vos mibi nūc sermo est o generosi
 adolescētes. etsi generosi non degeneres. si
 disciplinati nō discolori esse vultis. obedi-
 te x̄po iubenti. **Q**uid iubet x̄pus? **C**ōside-
 rate lilia agri quō crescunt. **C**onsiderate et
 absqz strepitu vel tumultu et fabulatiōibz
 attendite. qm̄ ita in nouello agro mētis v̄re
 crescere primula v̄tuosoz lilioz germina cō-
 ueniet. **S**unt eq̄dē insita vob a natura a-
 gente infallibili germina quedā virtutum
 quasi fm̄ rōes seminales q̄s tullius appel-
 lat seminaria virtutū. q̄ si nos inq̄t crescer
 et valescere sineremus. illa nos ad beatam
 vitam deducerēt. **E**t de hoc nō siluit p̄s
 ij. eth. **H**ec semina nolite suffocare viciōf
 germibz aut aliūde dispdere. **E**t quāqz me-
 tuēdū vob sit. tū ab algido gelu torpentis
 desidie. tū ab vredine. tū ab erucis. ab eru-
 gine et ab alijs pestibz improbis/ aduerfan-
 tibz in cremēto sp̄ialiū lilioz. **N**ihilomin?
 in primis studēdū est ad clausurā cōgruaz
 p̄ murū discipline q̄ nō apposita vel demo-
 lita. plane de lilij̄s actū est p̄teruit et peunt.
Quāob̄re apphēdite disciplinā cū illoq̄ di-
 cebat deo. **E**t disciplina ip̄a me docebit.

Sed qd̄ loquimur adolescentibz/ forsā
 obsurdescūt. aut nō satis cōsiderate susci-
 piūt q̄ dicitur. **I**ta est. **S**ua quozsdā gar-
 rulitas hoc indicat. **N**imīz min?
 sunt cōsiderare/ ob crassam ignorātie cali-
 ginē. vel ob turbā passionū. et desiderioz
 iuueniliū. q̄ cogitatiōes suas et cōsideratio-
 nes traducit alioz sum. aut qz indisciplina-
 tiōem quā alibi exercēt. huc afferūt **P**ro

Sermo factus in die

eis idcirco considerate vos preceptores et magistri venerabiles. ad vos me conuerto. vos qui talibus regendis preesse delegistis. et perfectam in his punitia (ut apud Theren. ponitur) administrandam suscepistis. Coerceat eos discipline vestre clausura. infra quam etiam mores componite et formate ad normam christianae religionis. Nam quantum piaculum est apud christianos. suos adolecentes non christiana sapere/nescire precepta dei? Et quod agendum sit. quod omittendum. quod credendum. quod sperandum et quid timendum/penitus ignorare? Subuersio eis vel loqui vel legere quam non possint moribus. aut plus eis obsint quam possint ingentibus. Pudet quod aliter usque in hodiernum diem iudeorum pueri instituuntur primum in lege sua prout iussisse videtur dominus. Deute. iiii. **C**onfluunt ecce ipsi adolecentes plus solito/de toto francie regno/ad florentissimum pisicium. vniuersitatis ortum. erudiri hinc in suis primitiuis et grammaticalibus quae nupero non nisi talibus imbuti/adiuenire consueverunt quod cur fiat et an faustum sit praestigium. non susceperunt discutere. Scimus quod in morituro aial/spiritus ad cor confluit. Hoc vnum dicere habeo quod eo amplius danda est opera in hac celeberrima vniuersitate. ne cassato vel neglecto discipline muro circa adolescentium custodia/erumpant ex agro eorum non lilia cadida et odorifera virtutum. sed infelix lolium et sterile auene ut Virgilius loquitur sentes quocumque et filices et nociua quaeque plataria vicioz in pnicie non solum raliu/sed publicae ecclesiae. ut pinde fiat ager quem vidit Diere. plenum abominatiombus. Diere. xiiij. **E**t mores optima Quae et quae abominabilibus/plena sunt et membra et corpora quaedam adolescentium. et serpunt inter eos nefanda contagione nemine considerante nemine prohibente. nemine euellente. vtrinae nemine impellente. et nullo modo eos qui conatur extirpare admittente. Et heu malorum cumulus istas suas abominaciones non abominatur cum propheta dicente. Iniquitate odio habui et abominatus sum. Et quod est iniquitate abominatus sum? Illa certe per os confessionis euomere vel eijci. **A** hoc pro agendum est ut frequentius os clausum et mutum et vix extrahit vnicuique virus illud terribilium et obscurum et nature aduersum. nisi iuxta pabolam scripture/pereat coluber tortuosus obstetricate manu ducti confessoris. Quid igitur mirandum si multi suffocant. introitus retero veneno huius pestifero et irremediabiliter pereunt. **H**oc salutaris

stabit remedium. ut si sensus hominis et cogitatio prona sunt in malum ab adolescentia. sicut etiam scripture vox et experientia nimis confirmat. Hoc inquam reliquum erat. ut abominaciones contractas abominarentur. quae abominantes. hoc est considerando euomentes/sanarent et desinerent esse ager plenus abominatiombus. **P**roclare siquidem dictum est Humanum peccare/diabolicum pseuerare. **Q**uocirca patet quantum discipline necessitas incubabit pro custodia agrorum nouelloz quos adolecentes dicimus. et interea dum tenera sunt etate. et quod in teneris assuescere multum est inquit Virgilius. **S**it super eos maceria discipline detur optima forma vinedi. quam iocunda reddet consuetudo. **S**i quod vero sunt magistroz qui nec ista considerent/nec obseruent erga suos discipulos. seu perfido neglectu fiat hoc. seu contemptu pueris. seu timore cupido. ne se deserant et alibi migrarent. seu suo perditio male viuendi exemplo. quod de illis pronuntiandum sit videtis. **T**ot enim agrorum spiritualium non instructores sed destructores dicendi sunt quod salua se re debuerant et perditio. **Q**uinetiam sepe fit ut vniuersitas adolescentium dissolutio non coercita vel non presus ut optebat expulsa/trahat ceteras plantaciones puras/in siluestres et degeneres morum sucos et spuria genimia. adeo ut non absque rois apparentia quessisse videatur. **Q**uintilianus/an expedies sit adolecentes simul in scholis aut potius sigillatim in domibus edoceri? **E**t quoniam Quintilianus recordatio incidit quod fuit adolescentium preclarus in instructor. placet ea pauca de institutionibus suis excerpe quae officio preceptoris ascribit. **P**rimo inquit sumat animo/paratis erga discipulos suos animu. ac succedere se in eorum locum a quibus sibi liberi traduntur existimet. **F**as igitur hinc preceptores discipulos suos alloquatur huiusmodi verbis religiosa maternaque pietate plenissimis. quibus hortabatur egregium adolecentem **A**udouicum sua mater. **N**on velle charissimum me fili/te morte incurreret pale quam per aliquod peccatum mortale te tuum offendere creatorem. **S**ecundo preceptor nec beatiticia nec ferat. preclarum verbum ab ore pagani. **T**am reddit satyricus quod contemporaneus Quintiliano fuit et de eo scripsit. quod velocius et citius corrumpunt nos exempla domestica magnis cum animos subeant auctoribus **I**ohannes subiungit quod maxima debet puero reuerentia. ut scilicet nil obscenum nil impudicum nihil exempli/scandalifatis inopios oculos et mentem corrumpat. **H**ae et ange

li eoz semp vident faciem patris qui est in celis. Et qui scandalifauerit vnũ ex pusillis istis expedit ei zc. At plus nocet exẽplũ vnũ malicie q̃ decẽ bonitatis pficerẽt. nã puer cereus est in viciũ flecti. z absq̃ doctore etiã mala discunt. **T**ertio p̃ceptoris nõ austeritas tristis sit. nec dissoluta charitas. ne inde odiũ. hinc cõtemptus ordiat. **U**bi notandũ minus obesse charitatẽ nimiam q̃ austeritatẽ apud adolẽscẽtes boũe indolis. q̃ citius domesticant blãdictis ducti instar auũ q̃s generosas appellat q̃s minus tracti. tũm nõ careant blãdicie omni penitus impudicia mẽtis z corpis. **D**ic cõcludit ipse **Quinti**. nõ debere pueros cedi verberib. **R**ões omitto. **Q**uarto plurimus ei de honesto ac bono sit sermo. **C**õtra illos q̃ ignominiosas pres corpis. z acutus nefandos/nõ solũ apta impudẽtia nominare audent. sed impudẽtiori animositate hoc et rõis p̃sona licere fieri defendũt. nõ cõsiderãtes q̃ hec dicẽdo/corruũt in errorem begardoz et turelipinoz. qui nõ nulla re naturaliter data/erubescendũ esse dicebant. quẽadmodũ et ciniici phi/more canum dicebant esse veniendũ palã in nuditate z exercitio mẽbroz pudendor. q̃s inculpat **Tullius** in de offi. tractans de pulcro et decore. Et sene. precepit **Turpia** ne dixeris. paulatim enĩ pudor rerũ p̃ vba dediscit. Et **Aplius**. **C**orrũpunt bonos mores colloqa praua. **Q**uinto minime iracundus sit. nõ tamen eoz q̃ emendãda erũt dissimulatoz. **A**d hoc enĩ sunt exẽpla **Platonis** et **Plutharchi** et multozũ. **S**exto sit simplex in docendo. **A**d hoc trahi p̃t il lud legis antiq̃. **N**õ seres agrũ diuerso semine. plurimũ quippe obest varietas modorum in docẽdo. et ex cõsequẽti mutatio magistrozũ nũc istorũ nũc illozũ. **S**eptimo sit patiens laboris. **O**ctauo interrogati omibz libẽter respondeat. **H**ono nõ iterũ rogãtes punctetur vltro. **D**ecimo. laudandis disciplozũ doctoribz. nec malignõ nec effusus sit. qz res altera tediuz laboris. altera securitatẽ parit. **U**ndecimo i emẽdando q̃ corrigẽda erunt/nõ sit acerbus nimieq̃ cõtumeliosus. **N**am id quidẽ mltos a p̃posito studẽdi fugat q̃ quidã sic obiurgant quasi q̃ oderũt. **D**uodecimo. exẽplũ aliq̃d imo multa q̃tidie dicat. que secũ audita referant. licet enĩ satis exẽplozũ ad imitandũ ex lectiõẽ suppeditet. tũ viuã

illa vt dicitur vox alit plenius p̃cip ueq̃ p̃ceptoris q̃s discipuli si recte mō sint instituti et amãt z vercut. **U**ir aut̃ dici p̃t q̃sto libentius imitemur eos q̃bus fauem. **U**el lẽ sup oia hoc obseruari p̃ceptũ apud p̃ceptores nostri t̃p̃is tam in vico straminum q̃ in domibus. vt p̃ trufis et fabulis solitũ peti z dici/salutaria q̃dam et iocũda narrentur. qz teste **Oratio**. omne tulit punctũ qui miscuit vtiledulci. **Q**uẽadmodũ d̃ magistro **Reginaldo gobart**/asseruit mihi digna fide relatio. eũ vt aut nunq̃ legisse et audiuisse lectiõẽ apd suos discipulos. qn aliq̃d immisceret salutis verbũ z vehementer inculcãret. adeo vt magna ps scholarũ suozũ in magnos z religiosos viros euãserit. **T**ertiodecimo se p̃ceptores intẽte ac modeste audiri velint. **S**i hoc in schol̃ seruaret/alia essz scholarũ attẽtio z modestia in audiẽdo verbũ dei. qd vtq̃ audienduz assẽt cũ sũma reuerẽtia z disciplina. z ñ minus q̃ p̃ntẽ sacroscõ p̃pi corpis misterio. **I**ta enĩ dicebat **Aresto**. referẽte **Gene**. nũc q̃ nos verecũdiores esse debere/q̃s cu; deoloq̃mur. sic z dũ audim. **L**eterum discipulos decẽt ista. **P**rimo p̃ceptores suos ñ minõ q̃ ista studia amẽt. **S**cdo eos parẽtes esse nõ qdẽm corpis sed mentũ credãt. **M**ultũ hec pietas cõfert ad studiũ. nam z libẽter audient et dictis credẽt et esse siles cõcupiscent. **I**sta sunt q̃ si erga adolẽscẽtũ custodiã z disciplinã obseruent erit ager ipozũ germinãs lilia candida virtutũ. do nec crescẽdo in robur maius erũpãt. **E**t ita factũ est in hac pte qd iubet epus. **C**õsiderare lilia agrizc. quõ crescũt. **S**uperat ipta p̃ ostiũ ordinẽ. post incipientiũ cõmõnitõnẽ/ordẽm alterã subtexere ad ipos p̃ficiẽtes sz qm̃ aliquãdũ tardiuscule tenuimus z breuitas amica ẽ ñris adolẽscẽtibz fiat abbreviatio p̃mõis ñriz p̃suatio in tertia orõẽ q̃ ẽ ad p̃fectõs. **S**cda orõ illis erat q̃ p̃nũciata ñ fuit. **C**õsiderate lilia agrĩ q̃ mō crescũt o viri iuuentute viuũda solidati viri quibz ex crassa adolẽscẽtia studiũ eẽdo cet. **O**ratiõ q̃rere opes z amicitias in fũire honori. **O**ia equidẽ vob circũspiciẽda sũt oia diligẽti sedulitate p̃ liliozũ h̃ ẽ virtutuz forti incremẽto pagẽda. **N**õ vltima tũ bec vos cura manet/humorem sufficientem et salubrem haurire. nam humor si desit/ariditate enecat si superfluit/eneruat et lãguĩda. dissoluit malicie. si corruptõ est inficit.

Sermo factus in die

Humor iste prius diffinitus est esse suste-
tatio quae exigit cohabitatio in corpore et aie
quedam radicatio terrestri in eo. ita ut neces-
se sit habere panem ad comedendum et vestimenta
quibus operiamur. **S**ed o deus quam multa
eorum turbamur aspiciamus a quibus humor iste tem-
poralis subsidium non ad temperantiam haurit aut deri-
uari gratiam. nequaquam dicit cum Salomone. Di-
uitias et paupertates ne dederis mihi. sed tantum
victui meo tribue necessaria. **P**erit potius
ne dicam rapiunt ad exuberantiam avidam et in-
consideratam que non raris irriget lilia ad robur
stipitis quibus obstat curis variis et inutilibus
et desiderijs multis quae teste apostolo mergunt
ad interitum. Ita fit maledictus ager eorum
germinans pro lilijs spinas et tribulos. **S**en.
Et quasi ager acheldemach. id est ager sangui-
nis et peccati. **M**ar. xxv. Et ager qui possi-
detur de mercede iniquitatis. **A**ctuus. Et que
sunt he spinas. quales tribuli? **A**mirum cogi-
tationes improbe. suspensiones inquiete. ti-
mores anxij. subdole fraudes. quibus miser a-
nimus pugnat. suffodit. discerpit laceratur.
Nunc igitur speres lilia virtutum et pulcro-
rum studiorum posse crescere in agro quem hu-
more tali cupiditatis toricato sentis imbi-
bitum. **N**umquid lilia etsi crescerent essent inte-
gra quae inter tot spinarum curas permunt sed la-
cera et invalida et emortua. nam quod ita pal-
lescere facit. quod amplius robur omne et tu-
si stipitis euacuat quibus humor infectus auar-
icie. **A**uero contemptus eius. eius aurea me-
diocritate et sufficientia reddit diuites. eius red-
dit securum. generosum et erectum. eius quoque ad-
legitimi roboris incrementum producit. cuius
in exemplum est regis nostri strenuissima ex fru-
galitate prodians fortitudo atque constantia.
Multa hic de canino appetitu et voraci di-
uitiarum ac beneficiorum apud ecclesiasticos nostri
temporis. multa de consequenti neglectu utilium
ac proclarorum studiorum pro lucrosis artibus ac sci-
entijs. **P**lura denique a pestiferis adinuen-
tionibus demolientibus agrum publicum ecclesie
ad pestem hanc cupiditatis. non dico sanandam
sed irritandam occurrant indignanda seu
melius miseranda considerantibus. que sciens
pretereo ut statim in tertia oratione fiat consumma-
tio verbi nostri. **S**equitur tertia oratio
Considerate lilia agri quomodo crescunt. vos
qui veneranda iam etate et canicie maturescitis.
Considerate et imitamini aspiciate quod non
semper humo tenus herent lilia. non solum ger-
mine contenta sunt. erumpunt potius et cres-

scunt in vires robur stipitis. specioso et
vario florem ordine decorati. **P**ostremo in
flores pulcherrimos et suaves. in credibili si-
gnatos arte semet aperit. qui flores libe-
ro quodam et patulo velut aspectu ad fon-
tem luminis ciberei solem iugiter se conuer-
tunt. **H**ec parabola est humane etatis. sic
tandem agendum est omnibus et huc puenien-
dum qui etate tam grande uia florescunt. non
semper more puerorum latendum est in numero
terrenorum aut pusillo affectuum. vel in solo
germine virtutum. neque instar iuuenum soli ac-
tioni insudare conuenit in solo stipite fulci-
ri. **S**ed per considerationem que proprie est de
celestibus et sideris ad superna conscendat ani-
mus florescat formet atque dilatetur necesse
est et dicatis cum apostolo. **N**ostra conuersatio in
celis est. **N**onne meministis ut prophetarum
vnius maledixit puero centum annorum? **N**on-
ne **S**eneca elementarium senem irridet? quod
quid autem extra contemplationem liberam (pro-
fertim celestium) agit animus. est in eius con-
tatione elementarium puerile infimum iacens
et pusillum. et quantum distat radix lili a flore. tan-
tum de et amplius differt cognitio que con-
ter habetur ex litteratoria eruditione a bil-
la que in considerationis elevatione contemplati-
ua sentitur. **Q**uia prima cognitio serpit hu-
mi / materialium fantasmatum. et desideriorum
carnalium concursantium nubeculis quos-
dam modo fuscata. **I**taque ne sursum euolet
talibus fantasmatum et desideriorum catenu-
lis circumligata tenetur in portione inferio-
ris rationis que est animalitas. **A**ltera ve-
ro cognitio sursum emergit ab hac confusi-
one materialium imaginum. sic quod remansit
liberationis superioris intuitus purus et
serenus et totus intellectiuis ad res perspi-
ciendas cum summa facilitate circumquaque dif-
fusus. **I**ta fit ut res eadem longe aliter sci-
atur per eruditionem litterarum aut experientiam
contem. et aliter per contemplationem que facit
hominem transire in affectum cordis et gusta-
re de re qualibet iuxta saporem sibi propri-
um. et dicitur pure cognitioni que arida est su-
um saporem ac inde resultat sapientia id est
sapida scientia. **P**rima cognitio in intelle-
ctu est. secunda in affectu. **P**rima in quadam lu-
ce. secunda in luce et seruoze. secunda plus imurat
quemadmodum dulcedo mellis plus affi-
cir dum gustando sentitur et masticatur quam
dum tantummodo rationatiue et visive con-
spicitur. **I**ta non oportet contemplantes

2 plura scire q̄s alios. sed pluribus modis et alijs. **Q**uod si gloriosus rex Ludouic⁹ ve- lut alter Dauid vir inter tot turbas iter tot pplos et absq̄ literis multis. libera hac cō- sideratione et cōtemplatione pollebat. eru- bescat ociosa et litterata senectus/ si tali ca- reat. et si nō vltra sapiat q̄s puulus. Imitā- dus est certe p̄iarcha Isaac qui egressus ē ad meditandū in agro inclinante iam die. et vide qd̄ securū est. Siquidem rebecca il- la prudens et decora que sapientis p̄sonaz gerit eidem obuia fuit Gen. xliij. Inclina- ta est quippe dies vite in ip̄is grandeuori- bus. Propterea exire debent hoc vespe ad meditandū in agro illo celesti vbi sapientia obuia erit. vbi thesaurus in margarita pre- fulgida felicitatis eterne recōditur. inueni- turq̄ Math. xliij. In hoc agro impetrata- ra irriguum inferius et irriguum superius Judi. i. In hoc agro apparet angelus vno ri manne sedenti et quiescēti et leuanti se su- per se Judi. xliij. **D**e qua cōsideratiōe lo- quitur inuitas nos ad eam Grego. in ome- lia. Si cōsideremus fratres charissimi q̄ et q̄ta sunt que nobis p̄mittūt in celis. vi- lesunt anio omnia que habentur in terris Terrena nanq̄ substantia superne felicitati comparata/ mors est dicenda potius q̄s vita. Ipe enim quotidianus defectus cor- ruptionis quid aliud est q̄s quedam proli- xitas mortis? Que aures lingua dicere q̄s intellectus capere sufficit/ superne illius ci- uitatis quanta sunt gaudia angeloz cho- ris interesse. cum beatissimis spiritibz glo- rie cōditoris assistere. presentem deū cerne- re. in circūscriptū lumen videre. nullo mor- tis metu affici. in corruptionis p̄petue mu- nere letari? Sed ad hec audita / inardescit animus. Jamq̄ illic cupit assistere vbi se sperat sine fine gaudere. Sed ad magna p̄- mia pueniri non potest/ nisi p̄ magnos la- bores. Hec ille. Vere sic est. Nemo p̄t nō dicam ad felicitatem. sed nec ad hanc felici- tatis cōsideratiōem sublimē ascendere/ ni- si cum forti cōtritione sp̄s. Verbū est di- uini dionisi. Nisi p̄terea cum ocio magno et libero a curis terrenis et desiderijs omni- bus carnalium. Nisi demū assit constans perseverantia cui soli aperitur sola corona- tur. Hec tria ponit Bernardus super can- tica. **S**ed heu et ve/ multi ideo cedūt in- ri. p̄pinq̄tatis hereditarie in agro hoc cō- templationis/ quia ducere nolunt Ruth:

intra mysticam historia; Ruth quarto scri- ptam. Ruth interpretatur quasi deficiēs seu defectio. animus vero humanus/ heres a- gri huius et sua creatione et regeneratione nisi Ruth ducat/ hoc est nisi deficiat a seip- so/ et agrum talem celestis contemplatiōis iure libero possidendum non attingit. **N**ō videbit me homo et viuet inquit domin⁹. Et intellige vita sensuali et animali sed di- uisionem fieri inter spiritum et animaz ne- cesse est p̄ verbum dei viuax et efficax. Que diuisio longe plus habet ammiratiōis/ q̄ anime et corporis sep̄atio quemadmoduz testatur autor libri de spiritu et anima. Et venerabilis Richardus. **S**ed quid co- namur. quid multa garrindo balbutim⁹ quasi videlicet rem tantam/ tantis verbo- rum angustijs claudere valeam⁹. Hoc ita- q̄ nequit fieri. Scripserūt multa plurimi virozum diuinorum et eleuatoꝝ super hac re. et diuinus Dionisius Augustin⁹ Gre- gorius. et recentiores Bernardus Dugo. Richardus. et post eos Bonauentura. et alij qui in hanc cōcurrunt sententiam / non posse hanc cognitiōem considerationis q̄ loquimur inceptis aperire. quoniā ē man- na absconditum. et calculus in quo est no- men scriptum quod nemo nouit nisi q̄ ac- cipit. et fons in quo non cōmunicat alien⁹. **S**ileamus ergo et ad vnū obedientes christo. consideremus lilia agri quomodo crescunt. quoniā hoc sufficet tantum nō desit imitatio et applicatio ad opus. Non nelilioꝝ semen prius mortificatur in terra q̄s stipēs assurgat. et q̄s flores emicent. **N**ō aliter carnalitatē et animalitatē cū suis appetitibus et desiderioꝝ passionibz cor- ruptissimis/ emori necesse est si cupim⁹ tā- dem/ parentibz floribz/ pulcrarū castarum q̄s affectionū/ libero cōspectu sup̄nis inhi- are fulgoribz. **E**t quis ad hec idone⁹? Ni- mirum ille qui in valle lacrimarū / totus in contritione perualida peccatorum suoꝝ rum positus/ moritur sibi. postmodū ger- minat et disponit ascensiōes in corde suoꝝ de germine ad stipitem. et de stipite ad flo- rem. hoc est de virtute in virtutem/ de imp- fecto ad p̄fectum donec aperto mentalis si- nus flore/ et irradiata desup apice sindere- sis. videtur deus deoꝝ in syon/ in p̄nti per- grām p̄gustate dulcedinis. et in futuro per- gloriā cōplete felicitatis. quā nobis tē. **F**init.